

Dr Duje Runje

»Voćeprodukt«, poslovno udruženje prerađivača voća, Zagreb

TRŽIŠTE VOĆA, POVRĆA I VINA NA PODRUČJU EVROPSKE EKONOMSKE ZAJEDNICE

U V O D

Povećanje dohotka, nova otkrića nauke o ishrani, nagli porast prehrambene industrije, razvitak transporta, brzi razvoj frigokonzerviranja i mnogi drugi faktori, pridonijeli su velikim promjenama u ishrani stanovništva, a naročito povećanju potrošnje voća i povrća.

Ti artikli bili su prije lokalnog karaktera i ograničeni na bližu aglomeraciju stanovništva. Razvojem transportnih sredstava poprimili su više regionalno obilježje, a usavršavanjem transporta i izgradnjom prehrambene industrije, koristeći suvremene tehnološke procese, poprimaju sve više svjetsko značenje.

Takav rezultat razvoja utječe na proširenu i povećanu proizvodnju voća i povrća, pa u razvijenim zemljama, u posljednje vrijeme, ti proizvodi učestvuju po vrijednosti u ukupnoj poljoprivrednoj proizvodnji s oko 20—25%.

Zadatak je ove rasprave da analizira proizvodnju i potrošnju voća i povrća i kretanja u perspektivi na području zemalja EEZ, sa ciljem, da na osnovu tog proučavanja ukaže na mogućnosti njihovog plasmana na to tržište. Smatramo, međutim, da bi ova rasprava bila manjkava, ako ne bi ukazali i na naše mogućnosti proizvodnje, posebno plasmana voća i povrća na tržište tih zemalja. Naročito je to nužno, ako uzmemo u obzir politiku agrara i prometa tih proizvoda na tržištu EEZ u perspektivi. Da bi s tog aspekta rad bio što potpuniji, nastojali smo ga sagledati i u odnosu na ostale zemlje u Evropi i izvan nje. Željeli smo, dakle, prikazati te mogućnosti što cjelovitije i skrenuti pažnju našim proizvođačkim i izvoznim organizacijama na ovaj, za nas vrlo aktuelan i interesantan ekonomski problem, sa zadatkom da ukažemo, kako i koliko možemo povećati izvoz voća i povrća.

Smatramo da ti proizvodi mogu u budućnosti zauzeti mnogo povoljnije mjesto u našem izvozu, nego što je to bio slučaj do sada. To nam omogućuje geografski položaj, klimatske i ekološke prilike, te pedološki i hidrološki uvjeti. U prošlosti nismo te uvjete dovoljno koristili jer značenje tih proizvoda nije bilo dovoljno sagledano. Nije postojala ni orijentacija u proizvodnji, sposobna prilagodbi i ekspanziji na vanjska tržišta. Problemi su, dakle, donedavno rješavani više s mikrostajališta. Nova saznanja u proizvodnji i preradi voća i povrća trebaju i kod nas doći do izražaja. Ona mogu dati veći kvantitet, bolji kvalitet, širi asortiman i povoljniju cijenu, te zauzeti adekvatno mjesto u izvozu naše zemlje.

1. Proizvodnja i potrošnja voća i povrća

Proizvodnja i potrošnja voća i povrća u pojedinim zemljama EEZ ovisi o mnogo faktora. U prvom redu proizvodnja je ovisna o klimatskim prilikama, pedološkim i stimulativnim uvjetima, mjerama i interesu države. Različito je razvijena u pojedinim zemljama, a vrijednost joj se kreće od 6 do 18% od ukupne poljoprivredne proizvodnje.

Udio vrijednosti voća, povrća i vina u ukupnoj poljoprivrednoj proizvodnji Evropske ekonomske zajednice u milijardama dolara 1955/56. bio je: povrća dolara 1,318 ili 7%, voća dolara 1,000 ili 5%, a vina dolara 1,164 ili 6% (lit. 1). Oko 20% ukupne poljoprivredne proizvodnje otpalo je, dakle, na navedena tri artikla. Iz tih podataka se vidi koliki značaj imaju spomenuti proizvodi u poljoprivredi integracionog područja. Njihova je vrijednost naročito velika u Italiji i Francuskoj.

Gotovo u svim zemljama posljednjih godina je povećana proizvodnja i potrošnja tih artikala, osobito ako ih usporedimo s predratnim stanjem. Proizvodnja voća povećana je radi njezinog općeg proširenja u svim zemljama. Najveći porast bio je u Francuskoj, Italiji i Zapadnoj Njemačkoj, a relativno najveći u Holan-

diji i Belgiji. Osobito velika proizvodnja povrća je u Holandiji i Italiji, dok je istovremeno proizvodnja povrća nešto opala u Francuskoj u usporedbi s proizvodnjom prije rata (lit. 2).

Očekuje se, međutim, i nadalje znatno povećanje proizvodnje voća i povrća, specijalno u nekim zemljama Zajednice. To se želi postići povećanjem površina i većim prinosem po jedinici površine. Naročito se očekuje veliki volumen proizvodnje u onim zemljama, gdje postoje uvjeti i nastojanja da se aktiviraju i privredno razviju područja pogodna za proizvodnju tih kultura (Italija, Holandija, Francuska itd.).

Najveći dio voća potroši se u svježem stanju. Dijelom se preradi i uskladišti u hladnjače za kasniju potrošnju i industrijsku proizvodnju. Sve više se prerađuje u pasterizirane sokove i koncentrate za daljnju industrijsku preradu. Posebno želimo naglasiti da se u svijetu veliki dio voća troši u vidu raznih voćnih sokova, industriji likera, sladoleda, prehrambenoj industriji itd.

Problem proizvodnje i potrošnje povrća je sličan. Najveći dio povrća troši se u svježem stanju za vrijeme berbe. Djelomično se sprema u hladnjače za vansezonsku potrošnju. Veliki dio se konzervira u manja pakovanja prikladna za direktnu upotrebu u domaćinstvu. Čine se napori da se voće i povrće plasira na tržištu u sušenom stanju. To, međutim, do sada nije našlo širu primjenu.

U raspoloživim materijalima nema pokazatelja za pojedine vrste voća i povrća. Postoje samo sumarni podaci, pa nije moguće posebno raspraviti proizvodnju i potrošnju svakog pojedinog artikla. O tome evo skupnih podataka:

T a b. 1.

Proizvodnja i potrošnja svježeg voća 1958/59 u 000 tona (lit. 2)

	Zapadna Njemačka	Francuska	Italija	Holandija	Benelux	EEZ
Proizvodnja	3822	1450	4100	695	390	10.457
Potrošnja	4475	1790	3195	595	580	10.435
Potr. po stan. u kg/god.	76	32,5	61,5	39,4	31,5	55,1
Samoopskrba %	85,4	81,0	128,3	116,8	102,6	100,2

Zemlje EEZ mogu vlastitom proizvodnjom podmiriti potrebe domaćeg voća. Zapadna Njemačka i Francuska imaju veliki manjak, dok Italija i Holandija znatan višak tih proizvoda.

Naročite su teškoće u plasmanu za vrijeme sezone svježih jabuka, krušaka i bresaka. Proizvodnja tog voća premašuje potrebe tržišta. Taj problem ne može riješiti ni industrija pa veliki dio uroda služi kao stočna hrana ili propadne. Izuzetno u godinama kad nacionalna proizvodnja podbaci može se računati na izvoz većih količina svježih, zdravih i kvalitetnih robe. Ako njihov izvoz dolazi u obzir onda je to tržište Zapadne Njemačke. Koncentrat od jabuka može se, međutim, izvesti ako je kvalitetan i po cijeni konkurentan, pa i u godinama povoljnog uroda u toj zemlji.

Dosadašnji volumen potrošnje domaćeg voća (bez suhog) i predvidiva potrošnja u 1965. god. vidi se iz slijedećih podataka:

T a b. 2.

Potrošnja domaćeg voća u 000 tona (lit. 3)

	Zapadna Njemačka	Benelux	Francuska	Italija	Holandija	EEZ
1955/57. Index = 100	3451	460	2039	2887	532	9.399
1965. Index	5389 156,2	608 132,2	2584 126,7	4083 135,1	760 142,9	13.424 142,8

Prema predviđanjima stručnjaka potrošnja voća porast će u 1965. godini za oko 43%. Kako će u isto vrijeme broj stanovnika biti veći za oko 7%, potrošnja će se voća po stanovniku povećati u pojedinim zemljama od 21—34%. Najveće povećanje potrošnje očekuje se u Zapadnoj Njemačkoj i Italiji. Treba, međutim, razlikovati povećanje potrošnje između domaćeg i južnog voća te citrusovih proizvoda. U 1965. godini predviđa se potrošnja južnog voća oko 20 kg, a domaćeg oko 52 kg. U prosjeku za EEZ ona će iznositi od 69 do 76 kg po stanovniku.

Ne postoje podaci o planiranoj ukupnoj proizvodnji voća u 1965. god., niti bi oni, kada bi i postojali, mogli biti od praktične vrijednosti. To se može objasniti činjenicom, što je nemoguće predvidjeti klimatske uvjete koji su odlučujući za volumen te proizvodnje. Stručnjaci predviđaju da će vlastita proizvodnja moći podmiriti potrošnju u toj godini. U slučaju pomanjkanja jedne vrste voća troši se u većoj mjeri neko drugo voće. Promjena strukture potrošnje unutar pojedinih vrsta voća nije relevantna, jer pomanjkanje jedne vrste nadopunjuje druga.

Iako integrirano područje može podmiriti vlastitom proizvodnjom potrošnju domaćeg voća, to još uvijek ne znači da nema mogućnosti plasmana pojedinih proizvoda na to područje. To vrijedi naročito za Zapadnu Njemačku, pa i ostale zemlje zapadne Evrope (Velika Britanija, Švicarska, Austrija, Danska, Holandija itd.).

Potrošnja povrća je također vrlo velika. Ona nije tako elastična u odnosu na promjenu dohotka kao u slučaju kod voća. (Povrće + 0,3 — voće + 1,0). Prosječna potrošnja 1955/57. i očekivana potrošnja 1965. godine vidi se iz slijedećih podataka:

T a b. 3.

Potrošnja povrća u 000 tona (lit. 3)

	Zapadna Njemačka	Benelux	Francuska	Italija	Holandija	EEZ
1955/57.	2655	615	3459	5078	714	12.518
Index = 100						
1965.	3225	681	4154	6184	876	15.120
Index	121,6	110,8	120,1	121,8	123,0	120,8

Povećanje potrošnje povrća u 1965. godini predviđa se za oko 20%. Najveća potrošnja povrća 1958/59. godine po stanovniku bila je u Francuskoj i Italiji (oko 130 kg), a najmanja u Zapadnoj Njemačkoj (46 kg). Francuska i Italija podmiruju potrebe za povrćem iz vlastite proizvodnje (Italija ima i 20% viškova povrća). Belgija uglavnom pokriva vlastitom proizvodnjom potrebe potrošnje, dok Holandija ima velike viškove. Zapadna Njemačka vlastitom proizvodnjom podmiruje oko 80% potrošnje povrća.

Ako promatramo EEZ kao cjelinu, pokazuje se višak za oko 6%, koji se izvozi u zemlje van evropske Zajednice. I u ovom slučaju, kao i u slučaju voća, Zapadna Njemačka je najveći uvoznik tih proizvoda. Drugog uvoznika za povrće na tom području nema.

Iako integrirano područje ima viškova povrća, ono ga unatoč toga uvozi iz trećih zemalja. To se uglavnom odnosi na rane i druge vrste povrća koje se ne proizvode u dovoljnim količinama, te povrće u konzervama. Zapadna Njemačka kao uvoznik povrća zainteresirana je najviše za rane sorte rajčice, graška, mahuna, mladog krumpira, zelene paprike, krastavaca, mladog luka, karfiola itd.

2. Proizvodnja i potrošnja vina

Proizvodnja vina u pojedinim zemljama je vrlo različita. Najveću proizvodnju ima Francuska i Italija i na njih otpada oko 97% cjelokupne proizvodnje EEZ. Zapadna Njemačka proizvodi 2%, a 1% otpada na ostale zemlje Zajednice.

T a b. 4.

Proizvodnja i potrošnja vina 1958/59 u 000 hl — lit. 2

	Zapadna Njemačka	Francuska	Italija	Holandija	Luxemburg	EEZ
Proizvodnja	4797	46000	67389	5	125	118.316
Potrošnja	7582	62100	58700	164	685	129.231
Samoopskrba %	63,3	74,1	114,8	3,0	18,2	91,6
Potrošnja po stanov./kg	14,1	126,2	117	1,5	7,3	73,1

Navedene količine vina proizvode se na površini od oko 2,857.000 ha čistih nasada i 2,770.000 ha miješano sa drugim kulturama (naročito u Italiji). Radi usporedbe navodimo da se u svijetu nalazi ukupno oko 9,000.000 ha pod vinovom lozom.

Razlike među zemljama u proizvodnji gotovo su iste ili slične kao i u potrošnji. Francuska i Italija su najveći proizvođači i potrošači vina. Ostale zemlje imaju malu proizvodnju i potrošnju vina.

Treba istaknuti da je Francuska u prošlosti sa svojim prekomorskim područjima, u pojedinim godinama imala i velike viškove vina za izvoz. Osamostaljenjem tih zemalja, Francuska će biti i nadalje važan proizvođač, ali ne više i tako veliki izvoznik kao do sada. Italija je u mnogo povoljnijem položaju. Pored velike potrošnje, ona ima i velike viškove vina. U srednje rodnim godinama ti se viškovi kreću oko 10,000.000 hl.

Francuska i Italija poduzimaju niz mjera u cilju povećanja proizvodnje vina i poboljšanja njegovog kvaliteta. Proizvodnju će povećati na istim površinama upotrebom sredstava zaštite i poboljšanjem metoda obrade. Kvalitet nastoje poboljšati izgradnjom velikih zadružnih vinarija, kako bi stvorili uvjete za primjenu suvremene tehnologije u preradi, tipizaciji i njegovanju vina. Iako je kvaliteta vina u tim zemljama na zavidnoj visini, ona bi u budućnosti trebala biti još bolja.

Povećanje potrošnje vina predviđa se u Italiji do 1965. godine za oko 25%, a u Francuskoj za oko 16%. Sličan porast potrošnje trebao bi biti u Zapadnoj Njemačkoj i u zemljama Beneluxa. Ukupna se potrošnja vina u Francuskoj 1965. godine očekuje oko 69,500.000 hl, u Italiji oko 67,000.000 hl, a u Zapadnoj Njemačkoj oko 9,000.000 hl (lit. 3).

Stručnjaci predviđaju da će proizvodnja vina u perspektivi više porasti od potrošnje. To znači da će se uvoz vina na to područje postepeno smanjivati. Oscilacije su, međutim, iz godine u godinu u njegovoj proizvodnji vrlo velike, što će se odraziti i na volumen uvoza.

Zapadna Njemačka je najveći uvoznik vina. Na drugom mjestu su zemlje Beneluxa, zatim u manjim količinama Holandija. Te zemlje uvoze velike količine vina, a mnoge zemlje zainteresirane su za ta tržišta, a naročito za tržište Zapadne Njemačke.

Proizvodnja vina po volumenu i vrijednosti ima značajan udio u poljoprivrednoj proizvodnji Francuske i Italije. Prihodi od proizvodnje vina u mnogim predjelima tih zemalja su jedini za proizvođače. To naročito vrijedi za južne dijelove Francuske i Italije, gdje je vinova loza monokultura, a u proizvodnji kvalitetnih sortnih vina tamošnji proizvođači imaju veliko iskustvo.

Da bi mogli sagledati vrijednost i značenje povrća, voća i vina, iznosimo po zemljama njihov udio u poljoprivrednoj proizvodnji 1955/56. u milijunima dolara i postotku (lit. 1):

	Povrće		Voće		Vino	
	dolara	%	dolara	%	dolara	%
Zapadna Njemačka	122,0	3	151,0	3	60,0	1
Francuska	629,0	9	254,0	4	571,0	8
Italija	375,0	8	497,0	10	533,0	11
Belgija	96,0	11	48,0	5	—	—
Holandija	96,0	8	50,0	4	—	—

Važnost i vrijednost voća, povrća i vina u Italiji može se sagledati ako to usporedimo s nekim drugim, bitnim poljoprivrednim proizvodima. U toj zemlji meso goveda i svinja učestvuje sa 11%, mlijeko sa 12%, a žitarice sa 25% u ukupnoj poljoprivrednoj proizvodnji. U Francuskoj od ukupne poljoprivredne proizvodnje otpada na žitarice 11%, meso — goveda 17%, svinje 11% i mlijeko 19%. Navedeni podaci pokazuju da ta tri artikla imaju veliku važnost u privredi tih zemalja.

3. Uvoz voća, povrća i vina u zemlje EEZ

Iz iznešenih podataka je vidljivo, da uglavnom sve zemlje Zajednice mogu podmiriti potrebe na voću i povrću, izuzev Zapadne Njemačke. Vino uvoze sve zemlje osim Italije i Francuske. Francuska, iako je veliki proizvođač i veliki izvoznik vina, u slaborodnim godinama pojavljuje se i kao uvoznik, što se objašnjava oscilacijama u proizvodnji. Zapadna Njemačka je najinteresantnija i najveća zemlja uvoznica navedenih artikala i vrlo važno tržište i za našu zemlju.

Tab. 5.

Uvoz voća, povrća i vina u Zapadnu Njemačku 1960. god. u 000 tona i milijunima dolara (lit. 11)

Vrsta robe	Vrijednost	Količina
krumpir	20,0	357,3
povrće	125,0	816,7
voće bez južnog	192,0	991,8
južno voće	233,5	1406,6
konzerve povrća, voća i voćni sokovi	71,5	297,6
vino i druga pića	56,0	432,2
Ukupno:	698,0	4303,4

Zapadna Njemačka uvozi voće, povrće i vino u vrijednosti od oko 700.000.000 dolara, a u količini preko 4.000.000 tona godišnje. Potrošnja navedenih proizvoda po stanovniku godišnje najmanja je u toj zemlji. Zbog povećanja broja stanovnika i povećanog dohotka u 1965. godini očekuje se mnogo veća potrošnja od današnje. Proizvodnja ne može podmiriti povećanu potrošnju, pa će uvoz iz godine u godinu biti sve veći.

Zapadna Njemačka u najvećim količinama i vrijednosti uvozi južno i ostalo voće. Mnogo uvozi povrća u svježem i prerađenom stanju. Vina uvozi razmjerno mnogo, ali uza sve to je potrošnja vina po stanovniku godišnje za 12 puta manja nego u Francuskoj ili u Italiji. Razlog je tome velika proizvodnja i potrošnja piva, te raznih vrsta voćnih sokova. Unatoč tome može se očekivati povećani uvoz vina, što je došlo do izražaja posljednjih godina. Uvoz je vina u 1960. godini u odnosu na 1959. povećan za oko 25%.

Zapadna Njemačka je, dakle, vrlo veliki potrošni centar za navedene artikle. Na to tržište i u perspektivi moći će se plasirati sve veće količine spomenutih proizvoda. Ono je neobično važno i za našu zemlju koliko zbog njegove blizine, toliko i zbog perspektivne sve veće potrošnje voća, povrća i vina. Za nas je još važno i tržište (naročito za neke proizvode) Vel. Britanije, Švicarske i Austrije. Vrlo su interesantna tržišta i nekih istočnoevropskih zemalja (SSSR, Istočna Njemačka, Čehoslovačka itd). Od prekomorskih zemalja u obzir dolazi SAD i Kanada.

Zapadna Njemačka uglavnom se opskrbljuje voćem, povrćem i vinom iz Italije, Francuske, Holandije, Španjolske i Jugoslavije. Ostale zemlje isporučuju pretežno južno voće, dok SAD isporučuje konzerve voća i povrća. Naša zemlja, po količini i vrijednosti, izvozi više voća i vina a manje povrća. To su, međutim, danas još uvijek neznatne količine u odnosu na mogućnost plasmana na to tržište i mogućnost proizvodnje tih artikala u našoj zemlji.

Od ukupnog izvoza povrća sa područja EEZ, u Zapadnu Njemačku ide 59%, a voća 76%. Italija izvozi povrća, voća i vina u tu zemlju u vrijednosti oko 190.000.000 dolara, Francuska oko 50.000.000 dolara, a Holandija bez vina, oko 80.000.000 dolara. Te tri zemlje ukupno izvoze spomenutih artikala oko 320.000.000 dolara ili preko 45% ukupnog uvoza po vrijednosti u Zapadnu Njemačku (lit. 1).

4. Agrarna politika i mehanizam tržišta

Agrarna politika, politika tržišta i cijena voća i povrća prije integracije razlikuje se od drugih artikala po tome, što je utjecaj države na proizvodnju i promet bio malen osim u Holandiji. Intervencija države imala je više karakter pomoći proizvodnji i unapređenju trgovine. Formiranje cijena na domaćem tržištu ravna se prema ponudi i potražnji, osim u Holandiji gdje je tržišni red imao

zadatak, da u slučajevima hiperprodukcije manipulacijom zadrži cijene na minimalnoj visini. Promet voća i povrća opterećuju veliki troškovi pakovanja, konzerviranja, posebni transportni i drugi uređaji, tako da su razlike između proizvodne i maloprodajne cijene vrlo velike.

Da bi upoznali osnovne probleme proizvodnje i prometa navedenih artikala do stupanja na snagu zajedničke agrarne politike, treba razlikovati mjere koje poduzimaju zemlje uvoznice i zemlje izvoznice. U prve spada Zapadna Njemačka, a u druge Italija, Francuska i Holandija.

Zapadna Njemačka, kao uvoznik, regulirala je tržište uglavnom na granici prilikom uvoza. Te mjere su trebale osigurati prodaju artikala iz vlastite proizvodnje, posebno u slučajevima hiperprodukcije, kako bi održala cijene na nivou proizvodnih troškova. To je postizavala kontingentiranjem uvoznih količina, zabranom uvoza u određenim vremenskim razmacima, određivanjem minimalnih cijena po kojima se određena roba može uvesti i slično.

Zemlje izvoznice unapređivale su izvoz voća i povrća politikom proizvodnih cijena, poboljšanjem transportnih sredstava, propisima o kvaliteti robe namijenjene izvozu i subvencioniranjem izvoza.

Holandija je imala strogi tržišni režim za voće i povrće. Taj sistem uveli su i financirali stručni savezi. Cilj mu je bio, da uskladi ponudu i potrošnju koncentriranjem roba na aukcijskim mjestima i s manipulacijom da usmjerava politiku cijena. Kontrolirali su površine, dozvoljavali ili zabranjivali proširenje površina pod određenim kulturama. Komisijom trgovinu, posredništvo, nije dozvoljavala. Izvoz je ograničen na najkvalitetniju robu. U slučaju potrebe garantirala je minimalne cijene u izvozu za određene artikle.

Vinogradarska politika Francuske bila je usmjerena k poboljšanju kvaliteta vina i usklađivanju proizvodnje s potrošnjom. To je nastojala postići donošenjem propisa o stabilizaciji i izboru površina pogodnih za kvalitetne sorte vina, vođenjem vinogradarskog katastra, klasifikacijom sorata vinove loze i borbom protiv štetočina. Zakonski je regulirala i označavanje kvaliteta vina s naznakom njegovog porijekla, sa razlikom između konzumnog od visokokvalitetnih sorata vina. Vodi se i kontrola o prinosima berbe i količini lagerovanog vina. Posebno je reguliran i promet — saobraćaj vina itd.

Trgovina visokokvalitetnim sortama vina bila je u praksi slobodna. Tražio se samo dokument kojim je dokazivano porijeklo vina. Naprotiv, na proizvodnju i promet konzumnog vina država je imala poseban utjecaj. Proizvodnju je regulirala godišnjom intervencionom cijenom. Intervencionna cijena u otkupu mogla je biti za 8% veća ili manja od godišnje cijene. Nadalje, objavljivana je i orijentaciona cijena za narednu berbu. Otkup konzumnog vina bio je podijeljen na osnovni i posebni kvantum vina. Prvi je služio za predvidivo pokriće potrošnje, a drugi dio se lagerovao ili prerađivao u vinski destilat. U naročito lošim tržišnim uvjetima država je davala kredite ili je sama lagerovala određene količine vina. U takvim tržišnim prilikama proizvođači su bili obavezni da isporuče 10% berbe grožđa u vinskom destilatu.

Iz ovog kratkog prikaza vidi se da je u Francuskoj država dirigirala politiku vinogradarstva sa zadatkom da poboljša kvalitetu vina i uspostavi stabilniju situaciju na tržištu.

U Italiji je bila slobodna sadnja vinograda i promet vina. Država je i pored toga utjecala na politiku vinogradarstva. Utjecaj države dolazio je do izražaja u propisima o zabrani proizvodnje umjetnih vina, o kvaliteti vina namijenjenog izvozu i dodjeljivanju kredita vinogradarima za kraće lagerovanje robe. U nepovoljnim tržišnim prilikama država je otkupljivala vinski destilat u količini do 1 milijun hl. Odobravala je i kredite za regionalne melioracije i sadnju vinograda. Sadjnja vinograda forsirana je na najprikladnijim površinama, gdje je moguće postići velike prinose uz minimalne troškove proizvodnje. Interesantno je spomenuti, da se postepeno smanjuju površine pod miješanim, a povećavaju pod čistim kulturama vinove loze. Spomenute mjere utjecale su na porast volumena proizvodnje vina, ali ne i na poboljšanje njegova kvaliteta. U posljednje vrijeme vodi se sve više računa o kvaliteti vina i zabranjuje se sadnja hibridnih sorti vinove loze.

Zajednička agrarna politika u vinogradarstvu ima zadatak da proizvođačima vina osigura primjeran dohodak. Nastoji putem zajedničkih mjera stabilizirati tržište i cijene, te proizvodnju prilagoditi potrošnji. Naročito značenje pridaje se poboljšanju kvalitete vina. Zajedničke mjere u prelaznom periodu predviđaju procjenu volumena proizvodnje mošta i vina, vođenje katastra vinograda, prijavu uroda, uskladištenje vina i njegovo djelomično odstranjenje s tržišta, bilo da se lageruje ili preradi u vinski destilat. Prave se godišnje bilance opskrbe vinom, a poseban propis regulira označavanje kvalitetnih sorti vina.

Da bi ostvarili postavljeni cilj u vinogradarskoj privredi članice su obavezne da do 30. juna 1963. god. uvedu i urede vinogradarski katastar (otvoriti evidenciju o ukupnoj površini vinograda i pojedinim sortama vinove loze i vina, starosti vinograda, formama proizvodnih organizacija itd.). Svake godine, a prvi put od 1962. godine proizvođači su obavezni prijaviti prinose vina u odnosnoj godini i količine vina na lageru. Posebno se evidentiraju količine koje su u međuvremenu uvezene iz trećih zemalja. Savjet ministara do 1. januara 1963. godine izdat će zajednički propis o proizvodnji kvalitetnih vina u određenim proizvodnim područjima.

Promet vina među članicama za vrijeme prelaznog perioda regulira se zajedničkim propisima. Uvodi se forma kontingenta kod uvoza među članicama. — Utvrđeni su godišnji kontingenti za Zapadnu Njemačku, Francusku i Italiju. Do donošenja propisa o prometu kvalitetnih vina, predviđa se mogućnost uvoza kvalitetnih sorata vina, iz tačno određenih područja s naznakom porijekla i kvaliteta, što se dokazuje certifikatom o porijeklu vina. Poslije stupanja na snagu propisa o proizvodnji i prometu kvalitetnih vina ova mjera prestaje važiti.

Od 1. januara 1962. godine Zapadna Njemačka otvara kontingent uvoza od 400.000 hl vina za proizvodnju pjenušavih vina i kontingent uvoza od 800.000 hl stolnih vina. Od te količine može biti najviše 210.000 hl bijelih vina. U isto vrijeme Francuska i Italija odobravaju kontingent uvoza u količini od 150.000 hl kvalitetnih vrsta vina iz tačno predviđenih proizvodnih područja. Spomenuti kontingenti vrijede za zemlje članice, a realizirati se mogu bez obzira na vrstu i veličinu ambalaže. Međutim, u maloprodaji vino može biti pakovano u posudama, sadržine najviše od 3 litre ili manje, s tačnom naznakom uvoznika i punioca vina.

Kontingenti u navedenim količinama vrijede za prelazni period. Nakon toga vremena treba da se ostvari slobodan promet vina među članicama i uspostavi zajedničko jedinstveno tržište.

Uvoz vina iz trećih zemalja kretat će se u granicama prijašnjih količina. Nakon prelaznog perioda carina među članicama nestaje a za treće zemlje vrijedi zajednička carinska tarifa. U toku prelaznog perioda nacionalne carine postepeno evoluiraju u zajedničku carinsku tarifu i po njima se vino uvozi iz trećih zemalja.

Glavni i za nas najinteresantniji uvoznik vina jest Zapadna Njemačka. Ona godišnje uvozi oko 2.400.000 hl vina. Gotovo polovinu tih količina obavezna je uvesti iz Francuske i Italije. Ostatak uvozi iz trećih zemalja među koje spada i Jugoslavija.

Uvoz rakije, ostalih alkoholnih pića i industrijskog vina u Zapadnu Njemačku praktički ne dolazi u obzir, jer je stupila na snagu nova carina, koja radi visine znači zabranu uvoza iz trećih zemalja. Zapadna Njemačka nastoji i dalje zadržati slobodan uvoz manjih količina industrijskih vina iz trećih zemalja, prema prijašnjoj carinskoj tarifi. Ukoliko u tome nastojanju uspije, moći će treće zemlje (i Jugoslavija) izvoziti dosadašnje količine »Brennweina«.

Voće i povrće ima također veoma važan udio u dohotku poljoprivrednih proizvođača. Troškovi proizvodnje i rizik u plasmanu su veliki, pa je cijena za te proizvode od osobitog značaja za proizvođača. Nivo cijena regulira ponuda i potražnja. Zajedničko reguliranje prometa voća i povrća je neprovedivo zbog specifičnosti tih artikala. To je razlog što se u zajedničkoj agrarnoj politici ovi artikli ne mogu tretirati centralno, slično kao ostali poljoprivredni proizvodi.

Iznosimo osnovne zajedničke mjere u prometu voća i povrća.

a) Postepena primjena zajedničkog standarda o kvalitetu robe. Znači, da u promet mogu doći samo proizvodi koji su opskrbljeni odgovarajućim dokumentima iz kojih se vidi kvaliteta robe. Za kvalitet je odgovorna izvoznica a zemlja uvoznica može se naknadno kontrolirati. U slučaju neslaganja spor se rješava

po posebnom postupku. Zajedničke norme kvaliteta stupaju na snagu 1. jula 1962. godine za ove artikle: karfiol, salatu, luk, rajčicu, jabuke, kruške, kajsije, breskve i šljive. Zatim dolazi špinat, cikorija, grašak, grah, krumpir, artičok, narandže, mandarine, limuni, trešnje i jagode. Uvjete, pojedinosti i redosljed primjene tih mjera ustanovit će Savjet do 1. januara 1963. godine. Njihova primjena uslijedit će u potpunosti najkasnije do 1. januara 1968. godine. Sve te mjere odnose se i na uvoz iz trećih zemalja.

b) Ukidaju se količinska ograničenja i druge mjere sličnog djelovanja kod uvoza voća i povrća i to:

za proizvode osobite kvalitete do 1. jula 1962. god.

za proizvode trgovačke klase »I« do 1. januara 1964. god.

za proizvode trgovačke klase »II« do 1. januara 1966. god.

Poslije toga vremena vrijede zajednički standardi a ne više nacionalne oznake kvaliteta.

c) Postepeno se smanjuju carine u prometu među članicama i potpuno ih ukidaju krajem prelaznog perioda, kada stupa na snagu zajednička carinska tarifa.

d) Ukida se pomoć od države ili od državnih sredstava odobrena pomoć, koja slabi interes takmičenja među članicama.

Kako se promet voća i povrća odvija na bazi utvrđenih standarda o kvalitetu robe, to će postepeno slabija kvaliteta robe biti uklonjena s tržišta. Kako je kod izvoza bitan kvalitet robe, primarna je dužnost naših proizvođača i izvoznih organizacija, da se radi, koja je namijenjena izvozu, pokloni osobita pažnja. U tu svrhu treba poznavati nove propise o kvaliteti pojedinih artikala i nacionalne propise prilagoditi tim standardima za artikle namijenjene izvozu.

5. Naš izvoz voća, povrća i vina danas i u perspektivi

Naša zemlja ima velike mogućnosti za proizvodnju voća, povrća i vina. S obzirom na svoj geografski položaj, njezini južni dijelovi su pod utjecajem mediteranske klime. Ima povoljne klimatske i pedološke uvjete, te velike mogućnosti uzgoja raznovrsnog voća i povrća. Neke, za tržište vrlo interesantne kulture, može proizvoditi tokom dužeg i gotovo cijelog vegetacijskog perioda. Rane sorte voća i povrća imaju pogodne uvjete za proizvodnju u Dalmaciji i Makedoniji, a kasne u sjevernim dijelovima zemlje. To je osobito važno naročito za neke vrste voća i povrća (rani krumpir, grašak, rajčica, trešnja, jagoda, paprika itd.). Zapadnoevropsko tržište proizvodi dovoljno kasnog povrća, a oskudijeva u velikim količinama ranih sorata. Naša zemlja proizvodi i druge vrste voća koje po kvaliteti uživaju na tržištu svjetski glas (šljiva, višnja, paprika, trešnja, a osobito višnja maraska itd.). Pored toga proizvodi i relativno velike količine šumskog voća, na kojem je zapadnoevropsko tržište posebno zainteresirano (gljiva, borovnica, kupina, malina itd.).

T a b. 6.

Izvoz voća, povrća i vina u 000 tona
i milijunima dinara (lit. 14)

Artikal	1958.		1959.		1960.	
	količina	vrijednost	količina	vrijednost	količina	vrijednost
Voće i povrće	133.427	8,220	123.956	7,067	89.941	6,667
Vino i ostala pića	85.841	3,198	48.059	1,818	56.578	2,031

Tokom tri navedene godine izvoz voća, povrća i vina po vrijednosti i količini (izuzev vino 1960. god.) nalazi se u opadanju. Izvoz voća i povrća 1958. godine učestvovao je sa 6,2% u ukupnom našem izvozu, a 1960. samo sa 3,9%. Taj je postotak kod vina 1958. godine iznosio 2,4%, a 1960. svega 1,2%. Dakle, ne samo apsolutno opadanje izvoza po vrijednosti i količini, već i veliki relativni pad u odnosu na cjelokupni jugoslavenski izvoz. Glavni uzrok opadanja izvoza dijelom je smanjenje ili stagnacija proizvodnje, nedovoljna zaštita protiv biljnih štetočina i povećana domaća potrošnja.

Među najvažnije vrste voća za izvoz spadaju: šljiva, stolno grožđe, višnja, trešnja, kajsija, kupina, jagoda, malina, borovnica itd.

Tab. 7.

**Izvoz glavnih vrsta voća u 000 tona
i milijunima dinara (lit. 14)**

Artikal	1958.		1959.		1960.	
	količina	vrijednost	količina	vrijednost	količina	vrijednost
Šljiva svježa	12903	367,3	24064	671,5	8435	176,3
Šljiva suha	20964	1,976,9	15478	1,400,8	19654	1,704,0
Grožđe svježe	10651	339,3	11367	310,7	909	300,9
Višnja	5305	375,2	1028	468,2	4224	263,6
Trešnja	2667	107,9	1814	77,6	2247	95,2
Kajsija pulpa	3237	119,7	2172	71,1	2478	87,5
Kupina pulpa	6349	170,1	2678	63,5	2252	51,0
Jagoda pulpa	983	58,8	3228	171,5	2703	125,0
Malina pulpa	611	64,6	1508	98,6	1437	90,0
Borovnica pulpa	651	37,8	614	34,0	243	13,8

Od povrća se najviše izvozi rajčica u svježem i prerađenom obliku, svježa paprika, grah, suha gljiva, krastavci itd.

Tab. 8.

Izvoz glavnih vrsta povrća u 000 tona i milijunima dinara (lit. 14)

Artikal	1958.		1959.		1960.	
	količina	vrijednost	količina	vrijednost	količina	vrijednost
Rajčica	5559	349,0	10975	342,0	3244	137,5
Paprika svježa	1830	52,0	3302	85,4	2061	42,8
Grah	2708	154,3	137	10,0	3354	184,0
Gljive suhe	324	336,0	807	450,9	273	196,0

Uzimajući u obzir važnost izvoza voća i povrća, iznijet ćemo bitne karakteristike za pojedine vrste, kada, u kojem obliku i količinama se mogu plasirati na vanjskom tržištu.

Šljiva, naročito iz Srbije i Bosne, zbog svoje kvalitete ima prostrano tržište. Izvozi se u evropske i neke prekomorske zemlje. Najvažnije tržište za svježu šljivu jest Zapadna Njemačka, Austrija, Istočna Njemačka, Švicarska i Velika Britanija. Suha šljiva se u najvećim količinama izvozi u SSSR, Zapadnu Njemačku, Istočnu Njemačku, Čehoslovačku i Italiju.

Volumen izvoza svježih šljiva ovisi o urodu šljive u Zapadnoj Njemačkoj, kao najjačem uvozniku tog artikla. Izvoz svježe šljive i ostalog kasnog voća u velikim količinama zahtijeva poznavanje uroda tih vrsta voća u zemljama uvoznicama. O tome ovisi i naša orijentacija, tj. da li ćemo robu za izvoz predvidjeti više u svježem ili suhom stanju, pulpama, sokovima, koncentratima itd. Posebno treba naglasiti da je period sazrijevanja šljive duži (oko tri mjeseca) što omogućava izvoz znatno većih količina nego drugih vrsta voća s kraćim vremenskim periodom sazrijevanja.

Izvoz suhe šljive ovisi u prvom redu o kvalitetnoj preradi. Znači, vrlo solidan izbor zrelih plodova, kvalitetno sušenje, odlično pakovanje prilagođeno zahtjevima tržišta i potrošača. Ukoliko se ne pokloni najveća pažnja kvalitetnoj preradi (uslijed sve veće konkurencije u kvaliteti i asortimanu) postoji opasnost da jugoslavenska šljiva izgubi svjetski glas koji je uživala u prošlosti. U perspektivi treba prosječno računati na njezin izvoz u onim količinama kakve su bile posljednjih nekoliko godina (oko 20.000 tona suhe i oko 15.000 tona svježe šljive). Veće količine, vjerojatno, neće biti moguće plasirati zbog sve veće proizvodnje u zemljama uvoznicama, stalnog povećanja izvoza iz Sjeverne Amerike i supstitucije sa drugim artiklima.

Iz dosadašnjeg izlaganja se vidi da šljiva ima veliko značenje u nacionalnom dohotku Jugoslavije. S tim u vezi nameće se i potreba da se proizvodnja toga voća kvalitetno i kvantitativno unaprijedi. Pri tome je ipak nužno imati u vidu neke faktore koji bi mogli imati odlučujući utjecaj na efikasnost napora u tom pravcu.

Kao prvo treba spomenuti da šljiva u strukturi dopunske prehrane pomalo gubi na značaju. U industrijskoj preradi ne nalazi više široku primjenu kao neke druge vrste voća (višnja, jagoda, kajsija, kupina itd.). Prerađena u rakiju za izvoz, gotovo i ne dolazi u obzir zbog poteškoća kod izvoza žestokih alkoholnih pića.

Višnja je po važnosti i vrijednosti drugi artikal u izvozu voća. Na vanjskom tržištu, posebno srednje Evrope, veoma je tražena. Njezina je upotreba velika u prehrambenoj industriji i industriji likera i znatno šira nego drugih vrsta voća. Troši se u svježem stanju, prerađuje se u kompote i džemove, nalazi veliku upotrebu u industriji sokova, bombona, sladoleda, čokolade, kemijskoj industriji i slično. Zbog svega toga može se izvesti u velikim količinama, ako je kvaliteta ploda sačuvana. U našoj zemlji postoje uglavnom dva osnovna tipa višnje. Dalmatinska tamna maraska i kontinentalna višnja. Prva se odlikuje velikim sadržajem prirodne suhe tvari (do 30%), izrazitom aromom, mirisom na badem, tamnom bojom i povoljnim odnosom drugih sastojaka. Kontinentalna višnja ima manje suhe tvari (do 18%), i aroma je znatno slabija od prve. Maraska je po svojim svojstvima jedinstvena kultura na svijetu, a u odličnoj kvaliteti uspijeva samo u Dalmaciji i predstavlja jugoslavenski specifikum. Potražnja je maraske velika na domaćem i vanjskom tržištu posebno u Zapadnoj Njemačkoj i u SAD. Proizvodnja je, zbog relativno malog broja stabala, ograničena i za sada se ne mogu podmiriti zahtjevi tržišta.

Maraska je jedna od najperspektivnijih voćnih kultura, posebno kada se uzme u obzir cijena koja se postiže na vanjskom tržištu. Radi svojih osobitih svojstava i široke primjene gotovo je dva puta skuplja od kontinentalne višnje. Jedna tona svježe šljive prodaje se u prosjeku od 80—100 dolara i k tome u ograničenim količinama, jedna tona kontinentalne višnje u smrznutom stanju oko 200 dolara, a tona svježe maraske od 300—400 dolara za 1 tonu.

Trešnja bi u svježem stanju mogla biti veliki izvozni artikal. Iako ona nema tržište kao višnja, može se izvesti u znatno većim količinama, naročito u Zapadnu Njemačku, Švicarsku i Austriju. To posebno vrijedi za ranu trešnju. Dalmatinska rana trešnja, naročito ona iz okoline Tugara, najbolja je kvaliteta trešnje koja se pojavljuje na tržištu Zapadne Njemačke (radi crvljivosti izvoze se vrlo male količine). Osim dalmatinske trešnje u obzir za izvoz dolazi i trešnja iz Istre, te bolje sorte iz kontinentalnog dijela zemlje. Vrijeme sazrijevanja rane istarske trešnje i kasnih kvalitetnih sorata iz unutrašnjosti zemlje, omogućuju izvoz svježe trešnje (kad ne bi bila zaražena) u velikim količinama. Trešnja se izvozi i u prerađenom stanju (pulpa, kompot, pasterizirani sok itd.).

Svježe grožđe je također interesantan izvozni artikal. Naročito su tražene stolne sorte ranog grožđa iz Makedonije i Srbije. Mogu se izvesti i velike količine kasnih sorata kvalitetnog grožđa, naročito onih iz južnih dijelova zemlje i okoline Smedereva. Tržište je u prvom redu Zapadna Njemačka i zemlje srednje Evrope.

Izvoz svježe jabuke u posljednje vrijeme je otežan. Tome je uzrok velika konkurencija kvalitetne robe u zemljama uvoznicama bilo iz vlastite proizvodnje ili uvoza, zatim slaba kvaliteta naše jabuke. U svježem stanju ne možemo, dakle, računati na veći izvoz. Mogu se, međutim, izvesti znatne količine kvalitetnih jabučnih sokova i koncentrata. Za njih je Zapadna Njemačka zainteresirana, jer je jabučni sok u toj zemlji veliki potrošni artikal.

Ribiz i borovnica također su konjunktorni izvozni proizvodi. Traženi su u velikim količinama na području zemalja čvrstih deviza. Najviše se izvoze u svježem stanju, zatim u smrznutom, prerađenom i u sokovima. S obzirom na zahtjev tržišta tim proizvodima bi u proizvodnji ubuduće trebalo dati prvenstvo. Oni će u perspektivi i na domaćem tržištu biti mnogo traženi, jer im se upotreba proširuje.

Kajsija, jagoda i malina mogu se dobro plasirati na vanjskom tržištu. Izvozne količine ovisne su o kvaliteti. Konkurencija je velika od Holandije, Francuske, Mađarske i drugih zemalja. Izvoze se u svježem, smrznutom i prerađenom obliku.

Badem je vrlo interesantan izvozni artikal, posebno za Zapadnu Njemačku i Švicarsku. Po svjetskim cijenama mogu se izvesti sve količine koje bi mogla ponuditi naša proizvodnja.

Relativno, dosta se izvozi i kupina. Ranije smo je izvozili uglavnom u obliku pulpe, koja je služila za proizvodnju sokova i džemova. U posljednje vrijeme traže se pasterizirani sokovi u Evropi a koncentratu u SAD.

Iako povrće nije u izvozu zastupljeno kao voće, ono bi u perspektivi trebalo imati veće značenje nego danas. Osobito je interesantno rano povrće u svježem stanju. Naročito su tražene rane sorte rajčice i rana svježa paprika, a manje mladi krumpir, grašak, mahune itd. Za izvoz mogu biti interesantne i kasnije sorte povrća kao grah, krastavci, paprika, kasni grašak i slično.

Rajčica i svježa paprika mogu se plasirati na tržištu Zapadne Njemačke u aprilu, maju i junu u neograničenim količinama i po relativno vrlo visokim cijenama. Poslije toga vremena tržište za njih (posebno za rajčicu) nije mnogo zainteresirano. Cijene su tada vrlo niske a poslovanje vezano na veliki rizik.

Među najinteresantnije izvozne artikle spada suha gljiva, naročito jesenjeg rasta. Vrlo je tražena u zapadnoj Evropi i Sjevernoj Americi. — Može se prodati u svim količinama i to po relativno vrlo visokim cijenama. Cijena je ovisna o kvaliteti i volumenu proizvodnje. Posljednjih godina cijena se kreće između 3 do 12 dolara po kilogramu za prosječnu kvalitetu suhe robe.

Berba šumskih plodova predstavlja problem s obzirom na radnu snagu. Industrijske zemlje, iako nemaju dovoljno raspoložive radne snage nalaze mogućnosti za berbu tih plodova. O tome bi trebalo i kod nas voditi računa, jer ti proizvodi predstavljaju visokokvalitetne artikle i njihova cijena dozvoljava korištenje radne snage. Ne smijemo ih zanemariti ni zbog toga, što se oni nalaze u nerazvijenim područjima, gdje danas i u perspektivi mogu biti važno vrelo prihoda tamošnjeg stanovništva. Perspektiva u plasmanu im je osigurana, zato što industrija za njih još uvijek nije našla dovoljnu supstituciju pa mogu biti za duži vremenski period izvor čvrstih deviza za našu zemlju.

Naša se industrija nalazi pred veoma složenim zadatkom u preradi i konzerviranju voća i povrća. Osnovni joj je zadatak, da proizvede artikle što bolje kvalitete i šireg asortimana. Naročito treba voditi računa o veličini pakovanja i cijeni. Ako industrija bude koristila suvremena dostignuća možemo računati na izvoz konzervi voća i povrća u značajnim količinama. Industrija treba, dakle, proširiti tržište na udaljenije zemlje, jer se svježa roba pa i polupreradevine teško mogu transportirati bez velikih gubitaka na udaljeno tržište. Posebno je nužno racionalizirati proizvodnju, a izvoz uskladiti s ekonomskim cijenama i interesom zemlje.

Tržište za voće i povrće nije ni formalno zatvoreno. Ako raspolažemo s kvalitetnom robom po konkurentskoj cijeni, tržište je slobodno a prodaja robe osigurana.

Smatramo da se mogu plasirati na tržištu EEZ znatno veće količine voća i povrća nego do sada. Naročito treba forsirati proizvodnju višnje, trešnje, ribiza, borovnice, ranog voća i povrća, šumskih plodova, šljiva, badema a posebno suhih gljiva.

Proizvodnja vina predstavlja za mnoga područja naše zemlje izvor prihoda tamošnjeg stanovništva. Poslije rata izrađeni su veliki vinarski podrumi, primjenjuje se suvremena tehnologija i prerađuju kvalitetne sorte vina. Novi uvjeti omogućuju veći izvoz vina.

Tab. 9.

**Izvoz vina i drugih pića u 000 tona
i milijunima dinara (lit. 14)**

Vrsta vina	1958.		1959.		1960.	
	količina	vrijednost	količina	vrijednost	količina	vrijednost
Vino obično	11980	726,6	6613	285,5	9953	354,0
Vino kvalitetno	15192	830,3	10573	484,0	14639	606,0
Vino desertno	11132	364,7	9964	339,6	10128	342,0
Vino stolno	310	47,8	322	501,1	1044	193,4
Vino za križanje	2465	67,7	344	6,0	220	4,0
Vino industrijsko	35828	1073,0	15444	337,8	18603	334,0
Šljivovica	146	39,2	140	32,5	185	46,0
Vinski destilat	61	10,0	3952	231,6	791	56,5
Ostala pića	677	38,7	704	50,9	1015	85,1
Ukupno:	85841	3198,0	48059	1818,0	56578	2031,0

Jugoslavenska vina nalaze tržište u mnogim evropskim zemljama (Zapadna Njemačka, Istočna Njemačka, Čehoslovačka, Švicarska, Benelux, Holandija Poljska itd.).

Uvoz vina u navedene zemlje je kontingentiran, osim do nedavno industrijskog vina u Zapadnu Njemačku. Izvoz vina je, dakle, ograničen na količine predviđene trgovinskim ugovorima. Količine vina u izvozu zavisit će od količina predviđenih trgovinskim ugovorima. Možemo ga izvesti na evropsko tržište u relativno velikim količinama. Kod toga je odlučujuća kvaliteta, asortiman i cijena. Tehnička sredstva i opreme u vinarijama razmjerno su dobre i nema teškoća da u tim kapacitetima doradimo i njeđujemo velike količine vina za izvoz.

Prije stupanja na snagu novih mjera koje reguliraju promet alkoholnih pića i vina u EEZ mogli smo formalno u neograničenim količinama izvoziti industrijska vina. Nova carina za ta alkoholna pića toliko je povećana, da je izvoz tih proizvoda praktički onemogućen. Za treće zemlje izvoznice, za ostale vrste vina, ostaju kontingenti u ranijim količinama. Težište u izvozu vina, osim u Zapadnu Njemačku, trebalo bi u perspektivi prebaciti više na istočnoevropske zemlje, koje za taj artikl imaju mnogo interesa.

S obzirom na važnost i vrijednost vina u izvozu korisno bi bilo taj problem temeljito analizirati i obraditi ga s aspekta perspektivnih mogućnosti razvoja proizvodnje i njegovog plasmana na vanjska tržišta.

ZAKLJUČAK

Na osnovu analize agrarne politike, prometa voća, povrća i vina na području zemalja EEZ možemo zaključiti slijedeće:

Zemlje EEZ u 1958/59. godini mogle su iz vlastite proizvodnje podmiriti potrebe za domaćim voćem. Zapadna Njemačka i Francuska imale su, međutim, velike manjkove tih proizvoda. U 1965. godini očekuje se povećanje potrošnje voća u prosjeku od 21 do 34%, tj. trošit će se po stanovniku 69 do 76 kg godišnje.

Povrće se proizvodi u nešto većim količinama. Preko vlastitih potreba ostaje oko 6% za izvoz u treće zemlje. Do 1965. godine potrošnja povrća će se povećati za oko 20%.

Najveći proizvođači i potrošači vina su Francuska i Italija, dok su zemlje Beneluxa i Zapadna Njemačka veliki uvoznici. Potrošnja vina do 1965. godine u Italiji će se povećati za 25%, Francuskoj 16%, a približno toliko u Zapadnoj Njemačkoj i zemljama Beneluxa koje imaju najmanju potrošnju po stanovniku.

Voće, povrće i vino imaju veliko značenje u privredi zemalja integracionog područja, a sačinjavaju oko 21% vrijednosti ukupne poljoprivredne proizvodnje.

Zapadna Njemačka je na području Zajednice najveći uvoznik tih proizvoda. Godišnje uvozi preko 4 milijuna tona, a u vrijednosti oko 700 milijuna dolara.

Novo agrarne mjere regulirat će u pravilu, promet voća i povrća na osnovu standarda o kvalitetu. Uvoz vina regulira se kontingentima. Za druga alkoholna pića određena je visoka carina i izvoz tih artikala veoma je otežan.

Naš izvoz voća i povrća od 1958. do 1960. godine iznosio je između 6,6 do 8,2 milijarde dinara godišnje. Izvoz vina u istom periodu kretao se od 2 do 3,1 milijardu dinara.

U vrijednosti izvoza voća na prvom mjestu je svježa i suha šljiva, zatim višnja, grožđe te ostali proizvodi. Od povrća na prvom mjestu je rajčica i zelena paprika a od šumskih plodova suha gljiva. Svi ti proizvodi imaju u perspektivi velike mogućnosti izvoza.

Najvažnije tržište jest Zapadna Njemačka, Austrija, Švicarska i Velika Britanija. Vrlo interesantne su i zemlje istočne Evrope, naročito Istočna Njemačka i SSSR.

Klimatski, pedološki, hidrološki i drugi uvjeti omogućavaju povećanje proizvodnje voća i povrća u našoj zemlji. Te mogućnosti treba iskoristiti i proizvesti voće i povrće u većim količinama za domaće i strano tržište.

LITERATURA

1. Marmulla-Braut: Europäische Integration und Agrarwirtschaft, BLV, Verlagsgesellschaft, München, 1958.
2. EWG Kommission: Vorschläge zur Gestaltung und Durchführung der Gemeinsamen Agrarpolitik gemäss Artikel 43 des Vertrages zur Gruendung der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft, Brüssel, 1960.
3. Europäische Wirtschaftsgemeinschaft: Entwicklungstendenzen der Erzeugung und des Verbrauchs von Nahrungsmitteln in der EWG, (1956—1965), Studien: Reihe Landwirtschaft Nr. 2, Bericht und Anhänge, Brüssel, 1960.
4. Freisberg E.: Reis, Fett, Obst, Gemüse und Wein im Agrarprogramm der EWG-Kommission, »Agriforum« Nr. 5/1961, München.
5. Pizzuti A.: Ein Wichtiger Schritt ist noch zu tun, »Agriforum«, Nr. 5/1961, München.
6. Marescalchi C.: Die Rechtsvorschriften auf dem Gebiet des Weinbaus in der EWG müssen einander in Einklang gebracht werden, »Agriforum« Nr. 5/1961, München.
7. Bulletin der EWG.: Nr. 7—8/1961. s. 123—145, Brüssel, 1961.
8. Plate R., Grupe D. i drugi: Die Vorschläge der EWG-Kommission zur Regulierung der Agrarmärkte, »Agrarwirtschaft« Nr. 3/1960, Hannover.
9. Hanau A.: Die Deutsche Landwirtschaft im Rahmen des Gemeinsamen Marktes, »Agrarwirtschaft« Nr. 5/1962, Hannover.
10. Agra-Europe: Verordnung über die schrittweise Errichtung einer Gemeinsamen Marktorganisationen fuer Obst und Gemüse; Verordnung Nr. 19 vom 9. Januar 1962 über die schrittweise Errichtung einer Gemeinsamen Marktorganisation für Wein; Entscheidung zur Festsetzung der Einfuhrkontingente für Wein der Bundesrepublik Deutschland, der Französischen Republik und der Italienischen Republik, Sonderausgabe, Bad Godesberg, 1962.
11. Statistisches Bundesamt: Statistisches Jahrbuch für die Bundesrepublik Deutschland, Wiesbaden, 1961.
12. Food and Agriculture Organization of the United Nations: Agricultural Commodities and the European Common Market, 13 FAO Comodity Policy Studies, Rome, 1962.
13. Jugoslavenska nacionalna komisija za suradnju sa FAO: Stanje poljoprivrede i ishrane u svijetu u 1960., Beograd, 1961.
14. Savezni Zavod za Statistiku: Statistika Spoljne trgovine FNRJ za 1958., 1959. godinu, Beograd, 1959., 1960. i 1961.
15. Savezni Zavod za Statistiku: Statistički godišnjak FNRJ za 1960. godinu, Beograd, 1961.
16. Savez Poljoprivredno šumarskih komora Jugoslavije: Stanje i problemi voćarsko-vinogradarske proizvodnje u 1961. god., Beograd, 1962.